

Látencia és felszínre kerülés kapcsolati erőszak esetén

Latency and disclosure in cases of domestic violence

Héra Gábor

Dr. Ph.D., tudományos munkatárs
HUN-REN Közgazdaság- és
Regionális Tudományi Kutatóközpont
Regionális Kutatások Intézete
hera.gabor@krtk.hun-ren.hu

Füstös Mónika

doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Doktori Iskola
moni.fustos@gmail.com

Mészáros Zoltán

szociológus
Magyar Ökumenikus Segélyszervezet
zicska@gmail.com

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy rámutasson a kapcsolati erőszakhoz köthető érintettség becslésének módszertani problémáira. Egyúttal információt kíván szolgáltatni arról, hogy kapcsolati erőszak esetén miért nem kerül sor feljelentésre.

Módszertan: A kutatók az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika rendszerében elérhető adatokra támaszkova ismertetik a kapcsolati erőszak sértettjeinek számát. Emellett egy Magyarország lakosságára vonatkozóan reprezentatívnek tekinthető társadalomtudományi kutatás eredményeit elemzik.

Megállapítások: Kapcsolati erőszak esetén a látencia mértéke magas. A látencia pontos mértékének meghatározását nehezíti, hogy a különböző adatgyűjtési módszerek és a különböző kutatási kérdések eltérő mértékű érintettséget mutatnak. A felszínre kerülés kapcsán a rendőrség szerepe meghatározó. A feljelentések elmaradásának kiemelt oka a bántalmazás miatt kialakult érzelmi állapot (ide értve a zavartságot és a szégyen érzetét), illetve az, hogy az áldozatok mások előtt titokban akarják tartani a bántalmazást.

Érték: A tanulmány rámutat arra, hogy eltérő adatgyűjtés és módszertan esetén eltérő becslés adható az áldozatok számára. A feljelentés elmaradásával kapcsolatos információ hozzájárulhat ahhoz, hogy a kapcsolati erőszak megelőzése és kezelése terén dolgozó szakemberek hatékonyabban végezzék munkájukat.

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 09. 06. Átdolgozás: 2024. 10. 11.
Elfogadás: 2024. 11. 02.

Az eredmények ismeretében, ide értve elsősorban a férfi áldozatok magas arány-számát, további kutatási irányok jelölhetők ki.

Kulcsszavak: kapcsolati erőszak, rendőrség, látencia, felszínre kerülés, IMPROVE

Abstract

Aim: The study aims to highlight methodological issues in estimating exposure to domestic violence (DV). It also aims to provide information on the reasons for underreporting DV cases.

Methodology: The researchers rely on data available in the Unified Criminal Statistics of the Investigating Authority and the Prosecutor's Office to describe the number of victims of domestic violence. They also present some findings of a representative survey.

Findings: Latency is high in cases of domestic violence. The difficulty in accurately estimating latency is that different data collection methods and different research questions reveal different levels of exposure. Police have a crucial role in the disclosure of DV. The main reason for under-reporting is the emotional state of the victims (including embarrassment and shame) who sometimes would like to keep the abuse a secret.

Value: According to the study, different data collections and methodologies may give different estimations about the number of victims of DV. Information on the reasons for non-reporting can increase the efficiency of professionals, aiming at the prevention and response to domestic violence. In light of the results, especially the high proportion of male victims, further research questions can be identified.

Keywords: domestic violence, police, latency, disclosure, IMPROVE

Látencia és felszínre kerülés

A látens – vagy más néven rejtett – bűnözés az ismertté vált és a tényleges bűnözés közötti különbség (Borbíró, 2016), vagyis azok a bűncselekmények, amelyek valamilyen okból nem jutnak a hatóság tudomására. A bűnözés való-ságának megismeréséhez tehát szükség van a hivatalos statisztikákban megje-lenő esetek összesítésére és elemzésére, és ennek ki kell egészülnie a látenciá-ra vonatkozó adatokkal, vagyis a nem jelentett bűncselekmények becslésével is. A látenciakutatások egyik fő célja ennek megfelelően, hogy a rejtve maradt

bűncselekmények mértékét megbecsüljék. Erre a survey a legalkalmasabb módszer (Korinek, 2016). A lekérdezések során általában a teljes lakosság körében kérdeznak arról, hogy váltak-e valamilyen bűncselekmény áldozatává az elmúlt években, ha igen, jelentették-e az esetet, ha nem, miért nem tették ezt meg stb. Mivel ezek a vizsgálatok jelentős erőforrást igényelnek, a legtöbb országban csupán eseti jelleggel végeznek ilyen kutatásokat.

Ugyan a látenciakutatás hosszú évtizedek óta a kriminológia és a viktimológia érdeklődési körét képezi, a mértékéről mégis rendre eltérő eredmények születnek. Voltak olyan becslések, miszerint a regisztrált bűncselekmények csak a jéghegy csúcsát képezik. Az egyre sokasodó empirikus eredmények azonban azt mutatják, hogy ennél valamivel kedvezőbb a helyzet. A teljesség igénye nélkül idézünk néhány cikket és kutatási jelentést, amelyből az elmúlt években, évtizedekben a látencia mértékére tudunk következtetni. A negatívabb forgatókönyvek szerint a fizikai bántalmazások és fenyegetések csupán egyharmada kerül a rendőrség tudomására (Kääriäinen & Sirén, 2011). Több kutatás – köztük egy magyarországi reprezentatív kutatás is – azonban azt találta, hogy a bűncselekmények közel fele a hatóságok tudomására jut (Barabás, 2004; Fishman, 1979; Goudriaan et al., 2006), sőt egy friss ghánai kutatás mintájából az derül ki, hogy a sértettek 71 százaléka tett feljelentést (Boateng, 2018).

A látenciakutatások során amellet, hogy a kutatók igyekeznek megbecsülni a rejtve maradt bűncselekmények arányát, az is az érdeklődés tárgyát képezi, hogy miért tesznek vagy nem tesznek az áldozatok feljelentést. Már a hatvanas-hetvenes években születtek ebben a témában kutatások. Az első kutatások a költség-haszon elemzést vették alapul a feljelentésről történő döntéshozatal során (Block, 1979). Skogan kutatásai is ezen a logikán alapszanak, de kutatásai több konkrét ösztönzőt és ellenösztönzőt feltártak. Skogan (1976) szerint az áldozatok tulajdonságai (nem, osztály, rassz) nem mutattak jelentős eltéréseket. Az, hogy az áldozat és az elkövető ismerték egymást, már viszonylag erős ellenösztönzőnek számít, de igazán erős ösztönzőnek az számított, hogy az áldozat mennyire súlyosnak értékelte az ellene elkövetett bűncselekményt. Skogan később további jelentős ösztönzőket fedezett fel. Skogan (1984) szerint a biztosítás és a pénzületi kompenzáció lehetősége az egyik legerősebb ilyen ösztönző. Szintén fontos szempontnak számít a döntés szempontjából, hogy az áldozatok mennyire tartják komolynak az ellenük elkövetett bűncselekményt. Skogan szerint azonban a rendőrségbe vetett bizalom nem fontos ösztönző. Van Dijk (1979) azonban összeköti a kettőt. Szerinte a feljelentések száma – Hollandiában legalábbis – visszaesett, amikor a rendőrség nem vette elég komolyan a kis összegű rablásokat. Tehát az ő hipotézise szerint az áldozatok nem azért nem fordulnak a rendőrséghez, mert szerintük nem súlyos a bűncselekmény, hanem

azt gondolják, hogy a rendőrség nem találná annak. Singer (1988) szerint is a bűncselekmény érzékelt súlyossága a döntő szempont akkor, amikor valaki tesz vagy nem tesz feljelentést, ugyanakkor ő felhívta a figyelmet a bosszútól való félelemre is. Singer arra is rávilágít, hogy ez a szempont gyakran női áldozatoknál jelenik meg, főleg, ha ismerik az elkövetőt. Ha a megtorlástól való félelem megjelenik szempontként, ott nagy valószínűséggel ez az ellenősztonzó érzés annál erősebben van jelen, minél súlyosabb az elkövetett bűncselekmény, tehát az áldozat ördögi körbe kerül. Ahogy a feljelentési hajlandóság mögötti okok kutatása a tudományos figyelem érdeklődési körébe került, egyre több kutató kezdett a rendőrség szerepével foglalkozni. Wolf és kutatótársai (2003) például az találták fókuszcsoporthoz kutatásuk során, hogy a párkapcsolati erőszak esetében három nagy kategóriára oszthatóak az okok, amiért nem tesznek feljelentést az áldozatok: személyes körülmények, a rendőrségbe vetett bizalom hiánya és félelem a következményektől. Az első kategóriába olyan faktorok tartoznak, mint a bűncselekmény bizonyíthatósága, az eltérő kulturális háttér, az áldozat mentális állapota, az anyagi függőség, az akadályoztatottság. A második kategóriába esik az, hogy az első segítségkérés alkalmával a rendőrség nem tud nekik segíteni, így még rosszabb helyzetbe is kerülhetnek, ezért többé nem kérnek a rendőrségtől segítséget (Wolf, Ly, Hobart & Kernic, 2003; Héra, 2022). Az áldozatok gyakran attól is félnek, hogy a rendőrség nem ismeri fel, hogy ki az áldozat és ki az elkövető (ismerve bántalmazó partnerüket, tisztában vannak azzal, hogy hogyan tud másokat manipulálni). Sokan azt tapasztalták, hogy a rendőrség trivializálja a családon belüli erőszakot. Az áldozatok gyakran tartanak a rendőrök előítéletességétől is (rassz, környék, szexuális orientáció). Továbbá a kapcsolati erőszak áldozatai gyakran úgy érzik, hogy nem vagy nem eléggé büntetik meg az elkövetőt, és az könnyen bosszút állhat rajtuk. Sok nő azért nem kér a rendőrségtől segítséget, mert fél, hogy a gyerekeket kiemelik a családból (Wolf, Ly, Hobart & Kernic, 2003).

Látencia kapcsolati erőszak esetén Magyarországon

Ebben a fejezetben egy 2022-es, Magyarország lakosságára reprezentatív kutatás eredményeit vetjük össze az Egységes Nyomozhatósági és Ügyészeti Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS) rendszerében megjelenő adatokkal, így rámutatva a kapcsolati erőszak esetén megfigyelhető látenciára és az érintettség becslését nehezítő módszertani problémákra.

2023. év végén a Foresee Kutatócsoport az IMPROVE program keretében fordult a Belügyminisztériumhoz annak érdekében, hogy a kapcsolati erőszaknak

tekinthető bűncselekmények sértetti létszámáról információt kapjon. Az adatkérés a kapcsolati erőszak változatos formáinak a lefedésére törekedett, így a Rendészeti Kodifikációs Főosztállyal való egyeztetést követően a kutatók végül összesen 27 tényállást vettek figyelembe, amelyek egy részét az 1978. évi IV. törvény (régí Btk.), más részét a 2012. évi C. törvény szabályozza (Btk.). Érdemes megemlíteni, hogy a régi Btk. egyes tényállásai nem megfeleltethetők a Btk. tényállásainak. A 2013. július 1-jét megelőzően indult büntetőeljárásokat – amennyiben a régi Btk. alapján az elkövetett cselekmény enyhébben büntetendő, mint a Btk. alapján – a régi Btk.-nak megfelelően kell megítélni. Mivel esetenként a nyomozás évekig is eltarthat, előfordul, hogy a statisztikában régi Btk.-s bűncselekmény kerül regisztrálásra 2013. július 1-jét követően. A tényállások meghatározásakor az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat munkatársai is megfogalmaztak javaslatokat.

Az igényelt statisztikai adatok csak azokat az eseteket fedték le, ahol az elkövető és sértett közötti kapcsolat megfelelt az 1. számú táblázatban közölt kategóriák valamelyikének.

1. számú táblázat

Elkövető és sértett közötti kapcsolat (felsorolás)

Gyermeke
Szüelője
Nevelt gyermeke, együtt élő mostohagyermek
Nevelőszüelője, együtt élő mostohaszüelője
Örökbefogadott gyermeke
Örökbefogadó szüelője
Unokája, dédunokája
Nagyszüelője, dédszüelője
Házastársa, élettársa
Testvére
Volt házastársa, élettársa
Volt házastársa, élettársa egyeneságbeli rokona
Volt házastársa, élettársa testvére
Testvérenek volt házastársa, élettársa
Barátja, barátnője (nem párkapcsolatban)
Volt barátja, barátnője (nem párkapcsolatban)
Barátja, barátnője (párkapcsolatban)
Volt barátja, barátnője (párkapcsolatban)
Szexuális partnere
Ismerőse (családi, rokoni, de nem hozzátartozói kapcsolat)

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Azokat az eseteket nem tartalmazta a Belügyminisztérium által összeállított adatbázis, ahol az elkövető és sértett kapcsolata nem volt megállapítható (például személyes adattal való visszaélés vagy magántitok megsértése esetében).

Az adatigénylés négyéves időtávra koncentrált. Egy sértett vonatkozásában több elkövető-sértett kapcsolat esetén a sértetthez legközelebbi (például családi) kapcsolat került beszámításra. Érdemes megemlíteni, hogy az ENyÜBS egy úgynevezett követő jellegű statisztika, amelybe az adatok akkor kerülnek regisztrálásra, ha a büntetőeljárást a nyomozó hatóságok, illetve az ügyészség befejezte.

2. számú táblázat

Sértettek száma kapcsolati erőszaknak tekinthető bűncselekmények esetén

	2019	2020	2021	2022	Összesen
Minősített bűncselekmények száma	2988	3732	4058	3915	14 693
18 éven aluli sértettek	377	573	519	502	1971
Összesen	3365	4305	4577	4417	16 644

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Négy év tekintetében tehát az ENyÜBS rendszere szerint összesen 16 644 sértettje volt a kapcsolati erőszaknak tekinthető bűncselekménynek. Ha figyelembe vesszük Héra és Szegő által a 2017-es év viszonylatában közölt adatokat is ($n = 2334$), akkor kijelenthető, hogy (habár a kapcsolati erőszakhoz köthető esetek száma még mindig alacsony) tendenciaszerű növekedés figyelhető meg.

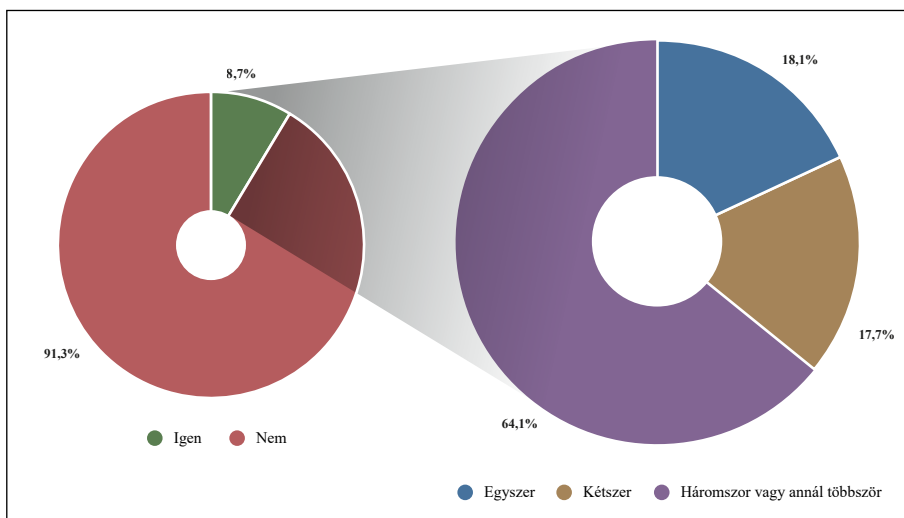
A kapcsolati erőszak esetében megfigyelhető látenciára tudunk következtetni akkor, ha a fenti ENyÜBS adatokat összevetjük társadalomtudományi kutatási eredményekkel. Az összehasonlíthatóságot segítik azok a kutatások, amelyekre 2015-ben és 2022-ben került sor. Az ebben a két évben lebonyolított vizsgálat nem egy klasszikus áldozati survey volt, hanem egy rezilienciát vizsgáló kutatás. Ugyanakkor a kapcsolati erőszak esetében megfigyelhető látencia is vizsgálhatóvá vált általa. A két nagy mintás kérdőíves empirikus adatfelvétellel kapcsolatos terepmunkákat 2015-ben a TÁRKI végezte. 2022-ben ugyanazt a módszertant és kérdőívet, valamint ugyanazt a mintavételi eljárást használtuk, de a terepmunka finanszírozását az EFOP-1.2.6-VEKOP-17 Családbarát Ország projekt tette lehetővé. A 2015-ös felvétel során összesen 1007 fő, a 2022-es felvétel során összesen 1130 fő került lekérdezésre. A minta elkészítéséhez többlépcsős, arányosan rétegzett, valószínűségi mintavételi eljárást alkalmaztunk. A rétegenként lekérdezendő személyek számának meghatározását követően a minta konkrét kialakításához véletlen sétás módszert alkalmaztunk. A mintába került személyektől az alapadatokat és a nem szenzitív kérdéseket

a kérdezőbiztosok személyesen kérdezték le. Emellett bizonyos kérdéskörökre a kérdeztettek saját maguk adhattak választ, papíralapú kérdőívben, tekintettel ezen kérdések érzékenységre. A kitöltés után a papíralapú önkitöltős kérdőívet a kérdeztettek borítékba helyezték, amit lezártak, és visszaadták a kérdezőbiztosnak.

A 2022-ben lebonyolított kutatás tartalmazott egy direkt kérdést, amely arra vonatkozott: a kérdőív kitöltője volt-e már kapcsolati vagy családon belüli erőszak áldozata.

1. számú ábra

Áldozattá válás: Történt már valaha Önnel, hogy kapcsolati erőszak/családon belüli erőszak áldozatává vált? Ha igen, akkor hányszor fordult elő?*

*Adatfelvétel éve: 2022. Egyválaszos kérdés. Bázis: n = 1097, illetve bázis = 81.

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Tudatosult áldozatiság alatt azt értjük hogy a válaszadók azonosítják az őket ért bántalmazást, és saját magukat áldozatként azonosítják. Fontos hangsúlyozni, hogy az áldozatok valós arányszáma (a tudatosult áldozatisághoz képest) jóval magasabb lehet. A kérdőívben alkalmazott fenti kérdés a tudatosult áldozatiságot mérte, az eredmények alapján az ilyen típusú erőszak áldozatainak az arányszáma 9 százalék volt. A minta reprezentativitását figyelembe véve alapsokaságbeli becslést tehetünk, amely szerint Magyarországon a 18 éven felüli lakosságon belül, melynek létszáma 8 062 508 fő volt a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján (URL1), megközelítőleg 699 500 fő volt már kapcsolati vagy családon belüli erőszak (tudatosult) áldozata.

Fontos jelezni: az empirikus adatfelvétel nem csupán az ENyÜBS rendszeréből lehívott négyéves időtartamra koncentrált, hiszen a kérdőívben alkalmazott kérdés a valaha már megélt tapasztalatokra kérdezett rá. Ennek ellenére mégis látványos a két adatforrás elemszáma közötti különbség.

A kérdőív kialakítása során tudatában voltunk annak, hogy a „kapcsolati erőszak” és a „családon belüli erőszak” kifejezések jelentése esetleg nem egyértelmű a válaszadók számára. Emiatt előfordulhatott, hogy a megkérdezettek magukat még akkor se definiálták bántalmazottként, ha korábban erőszak áldozatai voltak. Mindezek miatt egy olyan blokkot is használtunk a kérdőívben, ami már konkrét kapcsolaton belüli bántalmazási formákra kérdezett rá. Az ehhez a blokkhoz tartozó eredményeket a 3. számú táblázatban mutatjuk be.

3. számú táblázat

Esetleg átélt-e, vagy tanúja volt-e ilyesminek?*

	Nem történt ilyesmi		Megtörtént velem		Áldozatként megtörtént családtaggal, rokonnal		Áldozatként megtörtént baráttal		Áldozatként megtörtént távolabbi ismerőssel	
	2015	2022	2015	2022	2015	2022	2015	2022	2015	2022
Ha valaki egy párkapcsolatban ellenőrzi a másikat és mindig tudni akarja, hol van, mit csinál.	63,3	54,8	18,7	17,5	3,5	9,9	3,9	10,6	2,2	8,0
Ha valaki megalázóan bánik a családtagjaival.	74,9	58,1	8,3	12,7	3,9	8,8	4,0	8,6	5,8	7,6
Ha az egyik házastárs/élettárs rendszeresen fillérre elszámoltatja a másikat, hogy az mire költött.	78,0	63,7	7,9	8,6	3,1	7,3	5,1	8,4	4,8	8,0
Ha valaki rendszeresen verekedéssel vagy durva veszekedéssel éri el egy párkapcsolatban, amit akar.	79,2	66,1	6,3	6,5	4,0	6,7	4,2	6,3	3,7	6,5
Ha az egyik házastárs/élettárs elveszi a másik fizetését.	84,5	68,7	4,5	6,0	2,3	4,5	3,3	7,0	3,7	6,5
Ha egy párkapcsolatában valakit a másik fél határozottan lebeszél vagy letilt egy munkáról, pedig az se nem veszélyes, se nem megalázó.	87,1	71,8	3,1	5,8	1,8	4,0	3,8	5,8	2,9	4,7
Ha egy válás után az egyik fél a közös gyermekem keresztül akarja zsarolni a másikat.	82,9	69,8	4,0	4,5	2,2	6,0	4,0	5,9	4,8	6,9
Ha valaki a családtagjával annyira összeveszik, hogy a veszekedés során valaki megsérül.	83,0	70,5	2,4	3,9	3,9	4,8	3,2	6,0	4,9	7,1
Ha egy párkapcsolatban valaki szexuális értelemben nyomást gyakorol a másokra, pedig az nem akarja (tehát például olyan valamit kell csinálnia, amit nem szívesen teljesít).	91,0	79,3	2,2	3,5	0,8	1,6	1,9	4,8	1,5	4,5

*Segített, többválaszos kérdés. Bázis: 2015: n = 1007, 2022: n = 1130.

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A két adatfelvétel között nem történt változás a bántalmazástípusok sorrendjében. A fenyegető kontroll – azaz amikor az elkövető folyamatos ellenőrzés alatt tartja partnerét, mindig tudni akarja, hogy a másik hol van és mit csinál – mindkét évben (2015: 19%, 2022: 18%) a leggyakoribb bántalmazási formának bizonyult. A szóbeli bántalmazás esetében is magasabb arányszámokat mértünk; a mintába kerültek 8%-ával (2015), illetve 13%-ával (2022) már megtörtént, hogy családtagja megalázóan bánt vele. A harmadik legmagasabb arányszámot a gazdasági bántalmazás esetében mértük. A válaszadók 8%-a (2015), illetve 9%-a (2022) jelezte: házastársa vagy élettársa rendszeresen fillérre elszámoltatta, hogy mire költött.

Ha az összes konkrét bántalmazási formát figyelembe vesszük, akkor az áldozatok arányszáma tovább nő; az aggregált adatok alapján elmondható, hogy a válaszadók 31%-a valamelyik kapcsolati bántalmazási formában már érintett volt (azaz legalább egy erőszak típus kapcsán jelezte, hogy az már megtörtént vele). A korábbi alapsokaságbeli becslést (a 18 évesnél idősebb lakosságra vetítve) ezúttal is elvégezve arra a következtetésre juthatunk, hogy hozzávetőleg 2 500 000 ember tapasztalta már meg a kapcsolati erőszak valamelyik formáját. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a rendszeresség és súlyosság mértékéről nincs adatunk. Azaz ebbe az elemszámba az is beletartozik, ha valakivel partnere vagy családtagja csak egyetlen egyszer megalázóan bánt, de az is, ha valaki rendszeresen súlyos bántalmazás áldozata volt. Egyúttal azt is fontos jelezni: ebbe az elemszámba a később bemutatásra kerülő különböző erőszak típusok áldozatai is beletartoznak.

A fenti eredmények rámutatnak a kapcsolati erőszakhoz köthető látenciakutatók egy módszertani sajátosságára. Az érintettség jelzőszámai az adatgyűjtés módszertanától függően változhatnak. A bűnügyi statisztikához képest magasabb érintettség mérhető egy empirikus adatgyűjtés alapján. A kutatás során alkalmazott kérdéstől függően további változások figyelhetők meg az érintettség tekintetében. A tudatosult áldozatiság 9%-os arányszáma 31%-ra nő, ha a konkrét bántalmazási formákat nevesítő kérdéseket is figyelembe vesszük.

Érdeemes felhívni a figyelmet a két adatfelvételi év közötti tendenciaszerű változásra. A „nem történt ilyesmi” kategória esetében szinte az összes válaszlehetőség arányszáma csökkent 2022-re. Az egyéb érintettséget jelző válaszlehetőség mentén pedig kisebb mértékű növekedést figyelhetünk meg (szinte az összes cellában). A változásnak több oka is lehet. Valóban növekedhettek az érintettség különböző mutatószámai a magyarországi lakosság körében. Elképzelhető az is, hogy egyre többen vállalják fel azt, hogy bántalmazták őket. Végül a minta összetételének lehetséges változását is nevesíteni szükséges. A 2015-ben és 2022-ben kialakított minta több demográfiai jellemző (nem, kor, iskolai végzettség, lakóhely földrajzi elhelyezkedése) mentén megegyezett egymással. Ugyanakkor a két sokaság jellemzői között mégis lehet olyan eltérés, ami

magyarázattal szolgál az érintettség növekedésére. De fontos azt is megjegyez-
nünk, hogy 2015-ben és 2022-ben is, az adatfelvétel időpontjait megelőzően,
országos érzékenyítő kampányok zajlottak párkapcsolati erőszak témakörben.

Érintettség és az áldozatok neme

Előzetes elvárásainkhoz képest meglepő eredmény született a tudatosult ál-
dozatiság tekintetében; az ebbe a csoportba tartozók 43%-a volt férfi, 57%-a nő.
A magas férfi érintetti arányszám valószínűleg a kutatás módszertanával ma-
gyarázható. Esetünkben ugyanis egy Magyarország lakosságára nézve repre-
zentatív minta került kialakításra, amelybe feltételezésünk szerint több féle
erőszak típus áldozatai is bekerülhettek.

A kapcsolati erőszaknak ugyanis több formája van, ezek közül érdemes kiemel-
ni az intim terrorizmust (vagy más néven szisztematikus párkapcsolati erősza-
kot) és a situációs párkapcsolati erőszakot (Johnson, 1995; Johnson & Ferraro,
2000). Johnson 1995-ben vezette be az intim terrorizmus fogalmát, amit akkor
még patriarchális terrorizmusnak nevezett. Az azóta Johnson által is intim terro-
rizmusnak nevezett erőszak kontrolláló viselkedésre utal. Az intim terrorizmus
abban nyilvánul meg, ha valaki általános kontrollt akar gyakorolni a partnerkap-
csolata felett olyan dominanciával, ami széles körű erőbeli és kontrolláló jelle-
gű taktikákban nyilvánul meg, beleértve a fizikai erőszakot (Johnson & Leone,
2005). A nem fizikai erőszakos kontrolláló taktikák közé tartozik az érzelmi ki-
használás, az elszigetelés, a gyerekek kihasználása/felhasználása, a férfi privilé-
giumokkal való visszaélés, az anyagi kihasználás, fenyegetések, megfélemlítés
és hibáztatás (Pence & Paymar, 1993). Az intim terrorizmus jellemzői, hogy
az erőszak többnyire egyirányú, vagyis egyértelműen egyik fél a bántalmazó,
másik az áldozat. Áthatják a patriarchális minták, ezért leggyakrabban férfiak
az elkövetők (Johnson, 2001). Az áldozatra nézve komoly következményekkel
jár az erőszak alkalmazása, nagyobb valószínűséggel eszkalálódik az erőszak,
nagy valószínűséggel súlyos bántalmazáshoz és sérülésekhez vezet (Johnson
& Leone, 2005; Leone et al., 2007). Ezzel szemben a situációs párkapcsolati
erőszak nem ágyazódik általános mintázatokba. Az okai kapcsolatról kapcsola-
tra változnak, akkor fordul elő, amikor egy konfliktus erőszakossá válik. Jel-
lemzően kétoldalú: azaz férfiak és nők is lehetnek akár az elkövetők, akár az
áldozatok, tehát (az intim terrorizmussal szemben) az elkövetők esetében nem
figyelhető meg férfidominancia (Graham-Kevan & Archer, 2003). Ez az erő-
szak típus nem feltétlenül ismétlődő, és jellemzően nem eszkalálódik. Ebbe az
esetben kevésbé valószínű a súlyos sérülés, továbbá nem a másik feletti kont-
roll a fő motíváló ereje (Pemberton et al., 2009).

Az intim terrorizmus jellemzőit feltárni szándékozó korábbi vizsgálatok sokszor aszimmetrikusnak tekintették a kapcsolati erőszakot; a férfit látták elkövetőnek, a nőt áldozatnak (Pásztor, 2024). Ezek a kutatások gyakran olyan speciális minták (például védett házakban élők, kórházakban kezeltek, intervenciók programokban részt vevők) kialakításával zajlottak, amelyekben a női áldozatok inkább képviseltették magukat, egyúttal az intim terrorizmus is inkább azonosítható volt (Eckstein, 2017; Love et al., 2020). Ugyanakkor feltételezésünk szerint a mi társadalomtudományi kutatásunk mintájába nagyobb eséllyel kerülhettek be szituációs párkapcsolati erőszak áldozatai, ami magyarázatot adhat a férfiak magasabb arányszámára. Ennek a feltételezésnek az ellenőrzése céljából egy újabb, kifejezetten erre a témakörre fókuszáló vizsgálatot indított el a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet 2024-ben. Ennek eredményeit remélhetőleg hamarosan közzétehetjük.

Felszínre kerülési mechanizmus

Az empirikus kutatásunk egyik kiemelt témaköre volt a felszínre kerülési mechanizmus. Azt szeretnénk vona megérteni, hogy bántalmazás esetén az áldozatok hogyan és kitől kérnek/kérnének segítséget. Emiatt egy, a 4. számú táblázatban közölt hipotetikus kérdést tettünk fel különböző párkapcsolati erőszak szituációkra vonatkozóan.

4. számú táblázat

Felszínre kerülési mechanizmus: Kinek mondaná el, ha Önnel ilyen megesne?*

	A családjában vagy ismerősi körében gyakori rá válna a szóváltással, heves veszekedéssel való problémamegoldás.	A családjában vagy ismerősi körében rendszeresen tettelesen bántalmaznának, megvernének valakit.	A családjában vagy ismerősi körében szexuálisan bántalmaznának, szexuálisan molesztálnának, zaklatnának valakit.
Rendőrség, rendőr, ügyvéd	17,2%	46,5%	62,8%
Pszichológus, családsegítő, gyermekjóléti szolgálat, védőnő	11,6%	9,0%	8,9%
Gyámügy, háziorvos	2,9%	5,8%	7,2%
Segélyszervezet, civil szervezet, pap, lelkész	5,3%	7,4%	7,1%
Családtagok, ismerősök	41,6%	32,4%	21,1%
Iskolaigazgató, osztályfőnök, tanár	2,6%	2,1%	2,5%
Egyéb	5,0%	3,3%	2,6%
Senkinek	25,3%	12,5%	10,3%

*Adatfelvétel éve: 2022. Segített, többválaszos kérdés. Bázis n = 1201, 1288, 1330.

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Mint a 4. számú táblázatban az látható, az ismerősi körben előforduló durva ve-
szekedések esetében a legmagasabb a látencia; 25% senkinek se beszélne az
ilyen ügyekről. A bántalmazás súlyosabbá válásával azonban egyre keveseb-
ben lesznek azok, akik nem tennének jelzést. A felszínre kerülési mechaniz-
mus során jelentős mértékben támaszkodnának a válaszadók a rendőrségre
(vagy ügyvédre). A családon belüli szexuális bántalmazás (63%) és a csalá-
don belüli rendszeres fizikai bántalmazás (47%) esetében kimondottan magas
a rendőrséggel (illetve ügyvédekkel) szembeni bizalom. Változó intenzitással,
de hasonlóan fontos az informális kapcsolatrendszer szerepe is. A családon be-
lüli szóváltást, veszekedést a válaszolók 42%-a, a fizikai bántalmazást megkö-
zelítőleg egyharmada (32%), a szexuális bántalmazást hozzávetőleg egyötöde
(21%) jelezne családtagjának, ismerősének. A szociális, egészségügyi, oktatási
és gyermekvédelmi jelzőrendszer szerepe kisebbnek tűnik az áldozatsegítésben.

A korábbiakban már bemutattuk, hogy a 2022-es adatfelvételben a tudatosult
áldozatiság a válaszadók közel 9%-át jellemezte. Ez a sokaság mindössze 89
fős volt a mintánkban, emiatt messzemenő következtetéseket nem tudunk le-
vonni a körükben megfigyelhető feljelentési hajlandóságról. Mégis érdemes
bemutatni ezeket az adatokat, hiszen tendenciákra következtethetünk az ered-
mények alapján.

5. számú táblázat

Ön jelentette az esetet a rendőrségnek?*

	n	%
Igen	12	13,4
Nem	77	86,6

*Adatfelvétel éve: 2022. Segített, többválaszos kérdés. Bázis: n = 89 (akik kapcsolati erőszak
vagy családon belüli erőszak áldozatai voltak).

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Az áldozatok többsége (87%) nem tett feljelentést az őt ért bántalmazás miatt.
Az érintett válaszadók mindössze 13%-a jelezte a rendőrségnek a kapcsolati
vagy családon belüli erőszakot. A feljelentés elmaradásával kapcsolatos oko-
kat a 6. számú táblázatban mutatjuk be.

6. számú táblázat

Miért nem jelentette az esetet a rendőrségnek?*

	n	%
Nem akartam, hogy mások tudják, milyen problémáim vannak	30	38,7
Nem gondoltam, hogy bárki tudna segíteni	27	34,7
Attól félttem, hogy én kerülök bajba, ha jelzést teszek	23	29,8
Zavarban voltam, szégyent éreztem	17	22,0
Nem gondoltam elég komolynak a dolgot	11	14,6
Akadályozták, nem engedték	4	5,2
Egyéb	2	2,4

* Adatfelvétel éve: 2022. Segített, többválaszos kérdés. Bázis: n = 77 (akik kapcsolati erőszak vagy családon belüli erőszak áldozatai voltak és nem jelentették az esetet a rendőrségnek).

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A feljelentés elmaradásának okai között megjelennek azok, amelyeket a korábbiakban már bemutatunk. Megjelenik a rendőrségbe vetett bizalom kérdésköre; az érintettek 35%-a nem gondolta azt, hogy bárki is tudna segíteni neki. Nyomon követhető a következményekkel kapcsolatos félelem is (30%). A bűncselekmény súlyosságával kapcsolatos bizonytalanság, relativizáció ugyancsak szerepet játszott a feljelentés elmaradásában (15%). Ezekon a magyarázó tényezőkön kívül azonban kiemelt szerepe van annak, hogy az áldozatok nem akarták mások tudomására hozni a bántalmazás tényét (39%), illetve (ezzel valószínűleg szoros összefüggésben) zavarban voltak, szégyent éreztek (22%).

Összefoglalás

Összefoglalva elmondható, hogy kapcsolati erőszak esetén a látencia mértéke magas; a bűnügyi statisztikai rendszerben rögzített esetek száma jóval alacsonyabb, mint egy empirikus adatgyűjtés keretében mért érintettség. Ahogy azt a cikkben bemutatunk, ez előbbi adatforrás a 2019 és 2022 közötti időszakot alapul véve évente megközelítőleg 3000 és 5000 közötti esetet jelenít meg. Az ismertetésre került társadalomtudományi kutatás jóval szélesebb időtartamra fókuszált, hiszen a lekérdezést megelőző tapasztalatokról gyűjtött információt az alkalmazott kérdőív. Az eredmények alapján ugyanakkor elmondható, hogy kifejezetten magas, akár 2 500 000 is lehet azoknak a száma, akik a kapcsolati erőszak valamelyik formáját már megtapasztalták. A két adatforrás közötti különbség – a referenciaévek tekintetében megfigyelhető eltérés ellenére is – számottevőnek tekinthető.

A cikkben felhívtuk a figyelmet egy módszertani nehézségre is; az alkalmazott kutatási kérdések befolyásolják az érintettséggel kapcsolatos eredményeket

(és így a látencia mértékével kapcsolatos becsléseket). A társadalomtudományi kutatás esetében 9%-os, illetve 31%-os érintettséget is mértünk két eltérő kérdéstípus mentén.

Az empirikus adatfelvétel eredményei alapján elmondható, hogy kapcsolati erőszak (azon belül is a súlyosabb bántalmazási formák) esetén a válaszadók magas arányban számítanának a rendőrség segítségére. Ennek az adatnak ugyanakkor ellentmond, hogy a kapcsolati vagy családon belüli erőszak áldozatainak mindössze 13%-a jelezte a rendőrségnek a bántalmazás tényét. Ez alapján alacsony jelzési hajlandóságra következtethetünk. A prevenció programok kialakítását, a kapcsolati erőszakra reagáló szakemberek felkészítését és az áldozatsegítő munkát nagyban segítheti az okok feltárása. Kutatásunk ehhez a munkához járulhat hozzá. A cikkben ugyanis bemutattuk a jelzés elmaradásának lehetséges okait, és hangsúlyoztuk, hogy figyelembe kell venni az erőszak miatt kialakult érzelmi állapotot (ide értve a zavartságot és a szégyen érzetét), illetve azt is, hogy az áldozatok mások előtt titokban akarják tartani a bántalmazást.

Végül érdemes megemlíteni, hogy eredményeink további tudományos kutatási irányok kijelöléséhez járulhatnak hozzá. Kifejezetten fontosnak tartjuk a cikkben ismertetett erőszak típusok jellemzőinek a feltárását, emellett annak magyarázatát, hogy a tudatosult áldozatiság esetében mi magyarázza a férfiak magas érintettségét.

Felhasznált irodalom

- Barabás A. T. (2004). Általános viktimológia, látencia. *Áldozatok és vélemények I.* Országos Kriminológiai Intézet.
- Block, R. (1974). Why notify the police: The victim's decision to notify the police of an assault. *Criminology: An Interdisciplinary Journal*, 11(4), 555–569. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1974.tb00614.x>
- Boateng, F. D. (2018). Crime Reporting Behavior: Do Attitudes Toward the Police Matter? *Journal of Interpersonal Violence*, 33(18), 2891–2916. <https://doi.org/10.1177/0886260516632356>
- Borbíró A. (2016). Realista kriminológia. In Borbíró, A., Gönczöl, K., Kerezsi, K. & Lévay, M. (Szerk.), *Kriminológia*. Wolters Kluwer Kft.
- Eckstein, J. J. (2017). Intimate Terrorism and Situational Couple Violence: Classification Variability Across Five Methods to Distinguish Johnson's Violent Relationship Types. *Violence and victims*, 32(6), 955–976. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-16-00022>
- Fishman, G. (1979). Patterns of victimisation and notification. *The British Journal of Criminology*, 19(2), 146–157. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a046979>
- Goudriaan, H., Wittebrood, K. & Nieuwebeerta, P. (2006). Neighbourhood Characteristics and Reporting Crime. *The British Journal of Criminology*, 46(4), 719–742. <https://doi.org/10.1093/bjc/azi096>

- Graham-Kevan N. & Archer J. (2003). Physical aggression and control in heterosexual relationships: The effect of sampling. *Violence and Victims*, 18(2), 181–196.
- Héra G. (2022). A kapcsolati erőszak eseteinek rendőri kezeléséről (Police response to domestic violence). *Belügyi Szemle*, 70(8), 1627-1640. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.8.3>
- Hera, G. & Szego, D. (2021) Frontline Response to High Impact Domestic Violence in Hungary. In Lobnikr, B., Vogt, C. & Kersten, J. (Eds.), *Improving Frontline Responses to Domestic Violence in Europe*. (pp. 201-214). University of Maribor.
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal Terrorism and Common Couple Violence: Two Forms of Violence against Women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283-294. <https://doi.org/10.2307/353683>
- Johnson, M. P. (2001). Conflict and control: Symmetry and asymmetry in domestic violence. In Booth, A., Crouter, C. A. & Clements, M. (Eds.), *Couples in conflict* (pp. 95–104). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Johnson, M. P. & Ferraro, K. J. (2000). Research on Domestic Violence in the 1990s: Making Distinctions. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 948–963. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00948.x>
- Johnson, M. P. & Leone, J. M. (2005). The Differential Effects of Intimate Terrorism and Situational Couple Violence: Findings From the National Violence Against Women Survey. *Journal of Family Issues*, 26(3), 322–349. <https://doi.org/10.1177/0192513X04270345>
- Kääriäinen, J. & Sirén, R. (2011). Trust in the police, generalized trust and reporting crime. *European journal of criminology*, 8(1), 65–81.
- Korinek L. (2016). Félelem a bűnözéstől, rejtett bűnözés. In Borbíró A., Gönczöl K., Kerezsi K. & Lévay M. (Szerk.), *Kriminológia* (pp. 371-391). Wolters Kluwer Kft.
- Love, H. A., Spencer, C. M., May, S. A., Mendez, M. & Stith, S. M. (2020). Perpetrator Risk Markers for Intimate Terrorism and Situational Couple Violence: A Meta-Analysis. *Trauma, violence & abuse*, 21(5), 922–931. <https://doi.org/10.1177/1524838018801331>
- Pásztor G. (2024). A kapcsolati erőszak nem monolitikus becslése Magyarországon. *Jogelméleti Szemle*, 2, 90-108.
- Pemberton, A., Kuipers, K., Winkel, F. W. & Baldry, A. (2009). A nuanced position: Restorative justice and intimate-partner violence. In Winkel, F. W., Friday, P. C., Kirchoff, G. F. & Letschert, R. M. (Eds.), *Victimization in a multi-disciplinary key: recent advances in victimology* (pp. 411-465). Wolf Legal Publishers
- Pence, E. & Paymar, M. (1993). *Education groups for men who batter: The Duluth Model*. Springer.
- Singer, S. I. (1988). The Fear of Reprisal and the Failure of Victims to Report a Personal Crime. *Journal of Quantitative Criminology*, 4(3), 289–302.
- Skogan, WG. (1976). Citizen Reporting of Crime - Some National Panel Data. *Criminology*, 13(4), 535-549. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1976.tb00685>
- Skogan, W. G. (1984). Reporting Crimes to the Police: The Status of World Research. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 21(2), 113-137. <https://doi.org/10.1177/0022427884021002003>

- Van Dijk, J. (1979). *The victim's willingness to report to the police - a function of prosecution policy?* Research and Documentation Centre Ministry of Justice
- Wolf, M. E., Ly, U., Hobart, M. A. & Kernic, A. M. (2003). Barriers to Seeking Police Help for Intimate Partner Violence. *Journal of Family Violence*, 18, 121–129. <https://doi.org/10.1023/A:1022893231951>

A cikkben található online hivatkozás

URL1: *Népesség korév és nem szerint*. https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0003.html

---

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Héra G. & Füstös M. & Mészáros Z. (2024). Látencia és felszínre kerülés kapcsolati erőszak esetén. *Belügyi Szemle*, 72(11), 2061–2076. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i11.pp2061-2076>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

Az IMPROVE program a HORIZON Innovations Actions 101074010 számú támogatási megállapodásának keretében részesült finanszírozásban. Ez a cikk kizárólag a szerzők véleményét tükrözi, és az Európai Bizottság nem vállal felelősséget a benne foglalt információk felhasználásáért.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Héra Gábor, aki a hera.gabor@krtk.hun-ren.hu e-mail címen érhető el.